

**Hodnocení rizikovosti odvětví CZ-NACE
Zemědělství, lesnictví a rybářství**

Úvod

„Padesátiletý muž zemřel v pondělí ráno na farmě zemědělské společnosti ve Věžnici na Jihlavsku. Při nahánění býka na něj zvíře zaútočilo a rohem mu prorazilo lebku. Zaměstnanec družstva byl na místě mrtev. Událost vyšetřuje inspekce bezpečnosti práce i policie.“¹

„V obci Trhové Dušníky na Příbramsku včera ráno zahynul osmačtyřicetiletý muž při práci v lese. V lese pracoval legálně, spadl na něj strom, řekl ČTK mluvčí středočeské policie Jakub Vinčálek. Neštěstí se stalo před 08:00. Podle Vinčálka byla nařízena soudní pitva. Tento měsíc je to ve středních Čechách už druhé úmrtí způsobené pádem stromu. U Chedrbí na Kutnohorsku na začátku února zemřel šestašedesátiletý muž, porážený strom se při pádu odrazil od jiného a způsobil muži smrtelná zranění.“²

„S vnitřním zraněním skončil v pondělí odpoledne po útoku býka 51letý zaměstnanec zemědělské farmy v Kopřivnici-Lubině. Muž skončil v péči lékařů ostravské fakultní nemocnice. Ke zranění došlo krátce po 14:00 v areálu mléčné farmy. "Při připouštění býka ke krávě přitlačil býk muže na ohradu," popsal novojičínský policejní mluvčí Zbyněk Tomšík s tím, že pracovník farmy utrpěl vnitřní zranění.“³

„Čtyřasedmdesátiletého majitele stáda býků ve Vřeskovicích na Plzeňsku zabilo jedno z jeho zvířat. Rohem mu probodlo břicho. Podle prvních zpráv policie muž zjistil závadu na elektrickém ohradníku, kterou chtěl opravit. Do oblasti na pomezí Klatovska a Plzeňska se blížila bouřka.“⁴

¹IDNES.cz. Ošetřovatele na farmě na Jihlavsku zabil býk, rohem mu prorazil lebku. 16. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: http://jihlava.idnes.cz/utok-byka-na-osetrovatele-na-farme-ve-veznici-fn8-/jihlava-zpravy.aspx?c=A150316_103217_jihlava-zpravy_mv

²PRIBRAM.cz. V Trhových Dušnicích včera zemřel 48 letý muž, spadl na něj strom. 1. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: <http://www.pribram.cz/clanek/v-trhovych-dusnikach-vcera-zemrel-48-lety-muz-spadol-na-nej-strom/1646/>

³NOVINKY.cz. Při připouštění ke krávě poranil býk zaměstnance farmy. 2. 7. 2012. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: <http://www.novinky.cz/krimi/272185-pri-pripousteni-ke-krave-poranil-byk-zamestnanec-farmy.html>

⁴IDNES.cz. Býk probodl farmářeovi břicho, muž zemřel. 8. 6. 2008. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/byk-probodl-farmarovi-bricho-muz-zemrel-f07-/krimi.aspx?c=A080608_175001_krimi_mia

„Řidič traktoru zemřel dopoledne při práci v lese v Petrušově u Moravské Třebové. Vezl kládu, která se svezla do rokle a stáhla vozidlo s sebou. Traktor se převrátil na střechu a muž v něm zůstal zaklíněný.“⁵

Výše uvedený přehled zpráv ze sdělovacích prostředků je pouze úzkým výčtem neštěstí, která se v uplynulých letech udála v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství. Následky těchto mimořádných událostí byly velmi závažné a někdy bohužel i tragické a vyžádaly si také oběti na životech. Tato zpráva o hodnocení rizikovosti odvětví dle CZ-NACE rozebírá charakteristické rysy a složení pracovní síly a specifická rizika při práci v tomto odvětví. Na základě aktuálně dostupných statistik analyzuje pracovní úrazovost a smrtelnou pracovní úrazovost a celkovou úroveň BOZP z pohledu výsledků kontrolní činnosti provedené orgány inspekce práce.

⁵IDNES.cz. Traktorista zemřel při práci v lese, kláda ho stáhla do rokle. 5. 3. 2011. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/traktorista-zemrel-pri-praci-v-lese-klada-ho-stahla-do-rokle-pgp-/krimi.aspx?c=A110305_121404_pardubice-zpravy_meb

Stručná charakteristika odvětví dle CZ-NACE⁶

Dle klasifikace ekonomických činností Českého statistického úřadu (dále „ČSÚ“) jsou v sekci A Zemědělství, lesnictví a rybnářství zahrnuty další tři oddíly, které se dále dělí na jednotlivé skupiny (poslední čtvrtá úroveň CZ-NACE, třídy, není v následujícím přehledu zahrnuta):

- 0.1 Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti
 - 0.1.1 Pěstování plodin jiných než trvalých
 - 0.1.2 Pěstování trvalých plodin
 - 0.1.3 Množení rostlin
 - 0.1.4 Živočišná výroba
 - 0.1.5 Smíšené hospodářství
 - 0.1.6 Podpůrné činnosti pro zemědělství a posklizňové činnosti
 - 0.1.7 Lov a odchyt divokých zvířat a související činnosti
- 0.2 Lesnictví a těžba dřeva
 - 0.2.1 Lesní hospodářství a jiné činnosti v oblasti lesnictví
 - 0.2.2 Těžba dřeva
 - 0.2.3 Sběr a získávání volně rostoucích plodů a materiálů, kromě dřeva
 - 0.2.4 Podpůrné činnosti pro lesnictví
- 0.3 Rybolov a akvakultura
 - 0.3.1 Rybolov
 - 0.3.2 Akvakultura

Podíl pracovníků v odvětví zemědělství, lesnictví a rybnářství na celkové zaměstnanosti v ČR zaznamenal výrazný pokles mezi lety 2001 – 2007, kdy došlo v tomto období k zániku 50 000 pracovních míst. Tato skutečnost byla ovlivněna především silícím dovozem zemědělských produktů ze zemí EU s dotační politikou, což mělo nepříznivý vliv na konkurenceschopnost domácích producentů. Pracovní

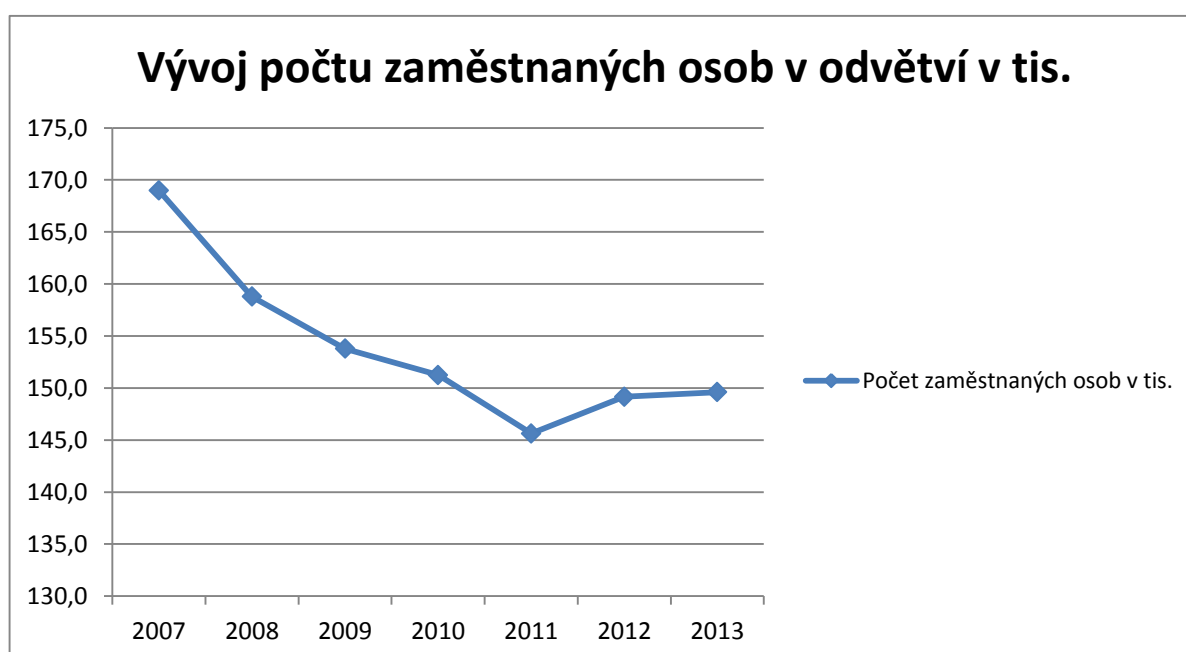
⁶ https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_-cz_nace-

síla se z primárního sektoru přesouvala do sekundárního sektoru (zejména zpracovatelský průmysl) a také do terciéru (služby).⁷

V letech 2007 – 2013 pokračoval pokles počtu zaměstnaných osob, jak vyplývá z Graf 1 - Počet osob zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybnářství, i když mezi lety 2011 – 2013 došlo k mírnému nárůstu.

Podle posledních dat ČSÚ činil v roce 2013 celkový počet osob zaměstnaných v tomto odvětví 149 tis. Procentuálně se tedy toto odvětví podílelo na celkové zaměstnanosti v České republice cca 3 %.

Graf 1 - Počet osob zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybnářství

Zdroj: Data ČSÚ⁸, graf - vlastní zpracování

⁷ <http://www.budoucnostprofesi.cz/cs/vyvoj-v-odvetvich/zemedelstvi-a-lesnictvi-minulost.html>

⁸ https://www.czso.cz/csu/czso/320198-14-r_2014-1000

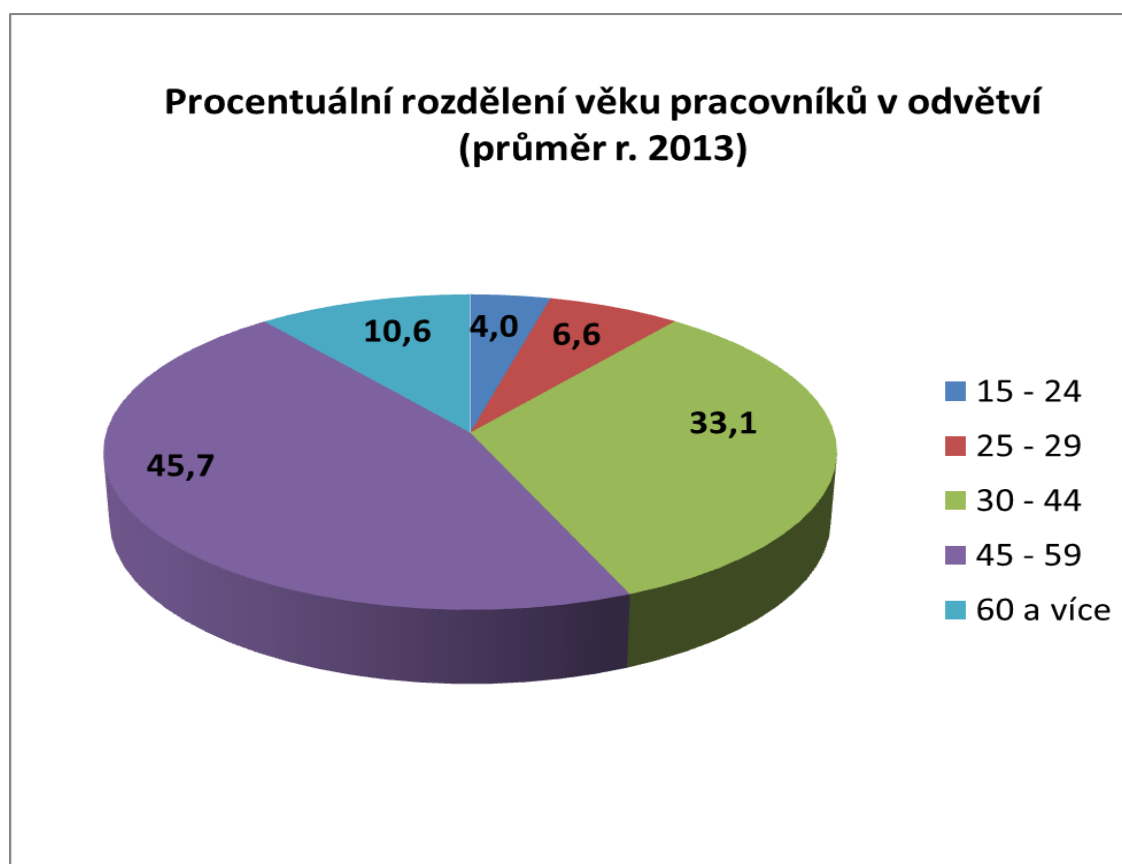
Charakteristické rysy pracovní síly v zemědělství, lesnictví a rybolovu

V odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu existují jisté specifické aspekty týkající se pracovní síly, které mohou mít podstatný vliv na rizikovost celého odvětví.

První podstatnou skutečností je to, že toto odvětví se vyznačuje vyšším věkovým průměrem pracovníků a úbytkem mladší pracovní síly.

Graf 2 - Věková struktura pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu zobrazuje věkovou strukturu pracovníků v odvětví – v roce 2013 bylo přes 55% pracovníků ve věku 45 let a více, z toho více než 10% pracovníků bylo starších 60 let. Pouze cca 10% zaměstnanců patřilo do věkové skupiny 15 – 29 let a 33% bylo ve věku 30 – 44 let. Také do budoucna se dá očekávat, že průměrný věk v odvětví se bude nadále zvyšovat – spolu s klesající možností uplatnění v tomto oboru klesá i zájem mladých lidí hledat zde pracovní uplatnění.

Graf 2 - Věková struktura pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu

Zdroj: Data ČSÚ⁹, vlastní dopočty, graf vlastní zpracování

⁹ <http://notes.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/250132-14>

Další významnou skutečností je to, že velká část pracovníků v zemědělství dosáhla pouze nižšího stupně vzdělání – jak vyplývá z Graf 3, který zahrnuje poslední údaje z roku 2008 – největší podíl (53%) měly v odvětví osoby se střední školou bez maturitní zkoušky (výuční list), s 26 % následují osoby se středoškolským vzděláním zakončeným maturitní zkouškou a 12 % pracovníků, kteří dosáhli jen základního vzdělání. V zemědělství pracovalo v roce 2008 pouze 9 % vysokoškolsky vzdělaných osob.

Graf 3 - Vzdělanostní struktura pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybolovu

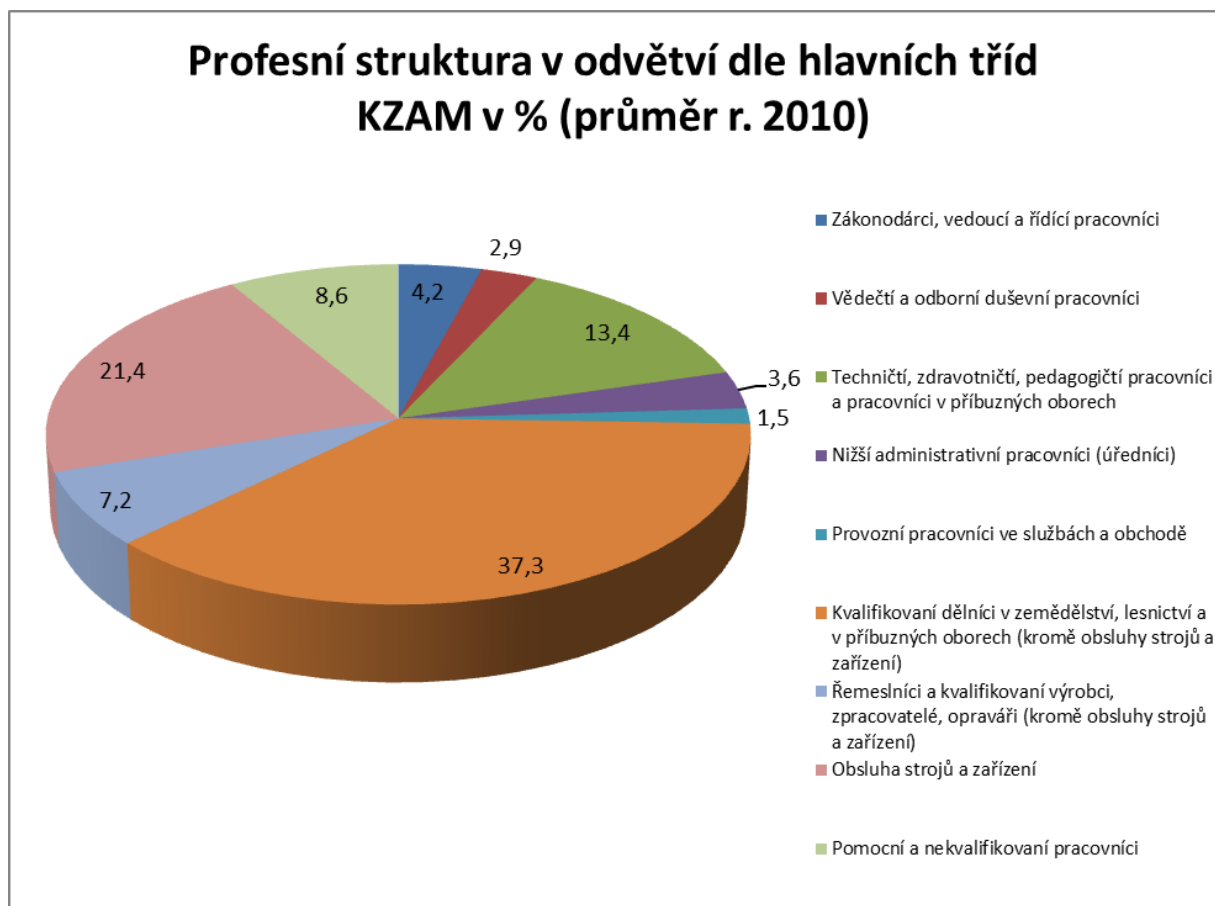

Zdroj: Data¹⁰, graf vlastní zpracování

Z hlediska profesní struktury podle klasifikace KZAM (Národní klasifikace zaměstnání, tj. konkrétní činnost, kterou pracovník vykonává a která je zdrojem jeho hlavních pracovních příjmů) jsou v odvětví nejvíce zastoupeni kvalifikovaní dělníci (37,3 %) a obsluha strojů a zařízení (21,4 %). Následují techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci (13,4 %), pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (8,6 %) a řemeslníci a opraváři (7,2 %). Vedoucí a řídicí pracovníci, stejně jako vědečtí a odborní pracovníci jsou v odvětví přítomni pouze okrajově. Graf 4 zobrazuje podrobnou profesní strukturu v odvětví.

¹⁰ <http://www.budoucnostprofesi.cz/cs/vyvoj-v-odvetvich/zemedelstvi.html>

Graf 4 - Profesní struktura v zemědělství, lesnictví a rybolovu

Zdroj: Data¹¹, vlastní dopočty, graf vlastní zpracování

Mezi nejčastěji zastoupené podskupiny profesí v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství dále patří:

- Chovatelé zvířat pro trh a pracovníci v příbuzných oborech (KZAM 612);
- Obsluha zemědělských, lesních, zemních, zdvihacích a podobných pojízdných zařízení (KZAM 833);
- Kvalifikovaní dělníci v lesnictví a v příbuzných oborech (KZAM 614);
- Zahradníci a pěstitelé orientovaní na trh (KZAM 611).¹²

¹¹ <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-v-cr-podle-vysledku-vyberoveho-setreni-pracovnich-sil-rocni-prumery-2010-908icdp8f5>

¹² <http://www.budoucnostprofesi.cz/cs/vyvoj-v-odvetvich/zemedelstvi.html>

Vybraná specifická rizika při práci v odvětví

Při práci v lesnictví patří mezi rizikové činnosti zejména kácení a odvětvování stromů, likvidace polomů a vývrátů, následná manipulace s nimi (včetně skládkování a odvozu). Rizikovost těchto činností dále zvyšují další faktory, jako jsou nepříznivé povětrnostní podmínky, stav, sklon a nepřehlednost pracoviště, stav kácených stromů, jejich vzdálenost od budov, elektrovodů, komunikací, používání nářadí (řetězové pily a křovinořezy). Další rizika vznikají při pěstebních pracích v souvislosti s používáním ručního nářadí s ostřím a s používáním pesticidů (zejména těch, které obsahují látky karcinogenními, mutagenními nebo toxické pro reprodukci). Konkrétní rizika jsou uvedena v

Tabulka 1.

Práce v zemědělství je spojena s významnými riziky jak v případě rostlinné, tak i v případě živočišné výroby. Jedná se o rizika plynoucí z používaných pracovních strojů a zařízení (dopravní prostředky, dopravníkové pásy, sýpky, shrnovače, atd.), zdvihání a přenášení břemen, používání chemických látek a prostředků a nepříznivého pracovního prostředí. U živočišné výroby jsou to pak zejména rizika spojená s chovem a péčí o hospodářská zvířata, která jsou velmi často i zdrojem smrtelných pracovních úrazů v tomto odvětví. Podrobněji viz Tabulka 2.¹³

Tabulka 1 - Rizika práce v lesnictví

Riziko
nepříznivé klimatické podmínky (mráz, vítr, bouřka, mlha)
zátěž chladem
kontakt člověka se zvířaty, ohrožení hmyzem
nedodržování bezpečných pracovních postupů, stanovených zákazů práce a zákazu vstupu do ohroženého prostoru (včetně nezajištění pracovního prostoru před vstupem nepovolaných osob).
pád z výšky (při práci na stojících stromech, případně při práci z pracovní plošiny)
provádění prací při těžbě dříví osamoceným zaměstnancem (bez zajištění jeho kontroly v pravidelných intervalech)
nehodná pracovní poloha a jednostranně opakovaná práce
nezabezpečená přeprava pohonných hmot a nářadí dopravními prostředky, zejména s ohledem na ohrožení současně přepravovaných osob.
práce s nebezpečnými chemickými látkami nebo přípravky (při nedodržování zásad bezpečné práce stanovených pro nakládání s těmito látkami a přípravky)
nadměrná fyzická zátěž (zdvihání a přemisťování těžkých břemen, ke kterému dochází zejména při těžbě, soustřeďování a manipulaci dříví)
používání strojů a nářadí, jejichž technický stav neodpovídá požadavkům předpisů k zajištění BOZP

¹³ MALÝ, Stanislav. Prevence pracovních rizik, III. díl, s. 24, 32.

při práci s řetězovou pilou nebo křovinořezem: zpětný vrh a pořezání obsluhy; přímý nebo nepřímý dotyk s částmi pod napětím; přímý kontakt s horkými částmi zejména při práci s řetězovou pilou; vibrace a hluk; vdechování škodlivin obsažených ve výfukových plynech

pád stromu na osobu

Tabulka 2 - Rizika práce v zemědělství

Činnost	Zdroj rizika	Riziko
Rostlinná výroba	pracovní prostředí	nepříznivé povětrnostní vlivy (chlad, teplo, déšť, sníh, atd.)
		popálení kůže
		poštípání bodavým hmyzem
	mechanizace	převrácení při práci na svažitém terénu
		zvýšené nebezpečí při přepravě strojů po komunikacích
		ohrožení zasažením el. proudem při práci v blízkosti venkovních elektrických vedení
		přítlačení nebo přejetí při použití nedovoleného způsobu zapojování přívěsů, strojů a zařízení
		vtažení a namotání po odstranění ochranných krytů z ozubených soukolí, hnacích a hnaných hřídelí a dalších nebezpečných míst
		rizika při manipulaci s materiálem – přiražení, pád materiálu, velká hmotnost břemen, práce se špatně manipulovatelným materiálem
		uvedení stroje či zařízení do chodu bez upozornění spolupracovníků
		ohrožení pádem z nezajištěných míst
		naskakování nebo seskakování z kabiny stroje
	u stacionárních pracovišť (sklady, sušení a čištění obilí) riziko zasažení el. proudem, popálení při požáru, pády z výšky, zasypání v zásobníku	
pracovní nářadí	zranění při použití vadného nářadí	
chemické látky a přípravky	poleptání, potřísnění, zasažení obličeje, ohrožení dýchacích cest - ohrožení podle charakteru chemické látky, chemického přípravku	
Živočišná výroba	hospodářská zvířata	riziko přitisknutí, zamáčknutí obsluhy při vstupu bez ohlášení hlasem (skot, koně)
		přítlačení nebo zavalení obsluhy
		riziko napadení a pošlapání při přehánění nebo vstupu mezi volně ustájená zvířata
		riziko napadení plemenným býkem při pastevním odchovu
		riziko potahání za vodící řemen při omotání okolo ruky
		při zapouštění prasnic - napadení agresivnějším jedincem
		při přehánění prasat - napadení a pokousání
		u kozlů a beranů riziko napadení a potrkání
	u drůbeže poranění očí, poškrábání, poklování	
	mechanizace	u krmných automatů přitisknutí ve zúžených profilech staveb
		u oběžných shrnovačů chlévské mrvy pád do nezabezpečené šachty propadla, zachycení obsluhy při opravě a seřizování po náhodném sepnutí
		u pneumatikových dopravníků při jeho sestavování riziko pádu, skřípnutí, pád potrubí
		u zásobníků na krmné směsi - vstup bez zjištění výskytu nebezpečných plynů, bez zajištění, riziko zasypání a udušení
	pracovní prostředí	rizika pádů na vlhkých a kluzkých komunikacích
		rizika pádů z nezabezpečených prostor (shozy, rampy)
		rizika zasypání při odebírání slámy ze stohů (převisy)
	chemické látky a	otrava nebo výbuch

	přípravky	poleptání a popálení
--	-----------	----------------------

Pracovní úrazovost v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství v roce 2013 – Zpráva Státního úřadu inspekce práce vs. Zpráva Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v.v.i.

Při sledování pracovní úrazovosti v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství lze vycházet z několika různých informačních zdrojů. V této analýze jsou používány údaje Státního úřadu inspekce práce („SÚIP“), které tento úřad každoročně zveřejňuje ve své roční zprávě o pracovní úrazovosti v ČR, a dále údaje z Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v.v.i. („VÚBP“). Údaje z obou informačních zdrojů se mohou lišit, protože používají rozdílnou metodiku a zdroje dat. VÚBP používá při zpracování svojí zprávy o úrazovosti: statistická data ČSÚ, databázi z informačního systému o pracovních úrazech SÚIP zpracovaná ze záznamů o úrazech, databázi z informačního systému VÚBP o smrtelných pracovních úrazech a o pracovních úrazech podle metodiky evropské statistiky o pracovních úrazech (ESAW) za roky 2003 - 2010. SÚIP vychází z následujících zdrojů: statistická data ČSÚ (pracovní úrazy včetně pracovních úrazů s pracovní neschopností nepřesahující 3 kalendářní dny), údaje ze záznamů o úrazech zaslaných příslušným oblastním inspektorátům práce při pracovní neschopnosti delší než tři kalendářní dny a při úmrtí zaměstnance (stav k 31. 3. 2014), údaje ze záznamů o úrazech zaslaných příslušným obvodním báňským úřadům při pracovní neschopnosti delší než tři kalendářní dny a při úmrtí zaměstnance (stav k 31. 3. 2014) a výsledky kontrol příčin a okolností pracovních úrazů a šetření.

Významné rozdíly jsou především u ukazatelů smrtelné pracovní úrazovosti (počet smrtelných pracovních úrazů a četnost smrtelných pracovních úrazů), což je způsobeno především tím, že VÚBP provádí hodnocení smrtelné pracovní úrazovosti za daný kalendářní rok až po uplynutí roku následujícího. Během této doby může dojít (a také dochází) k přesunutí smrtelného pracovního úrazu do jiného odvětví CZ-NACE, než kam byl zařazen při prvotní klasifikaci úrazu. Celkový počet smrtelných pracovních úrazů v ČR bude pak shodný s údajem SÚIP, ale rozdělení v rámci odvětví se bude lišit.

Tabulka 3 zobrazuje hlavní ukazatele pracovní úrazovosti v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství v roce 2013.

Tabulka 3 - Pracovní úrazovost v odvětví zemědělství, lesnictví, rybářství v roce 2013

Ukazatel	Zpráva SÚIP ¹⁴	Zpráva VÚBP ¹⁵
Počet pojištěnců	113 919	113 919
Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností	2 649	2 649
Dny pracovní neschopnosti	165 160	165 160
Četnost případů na 100 pojištěnců	2,33	2,33
Průměrné procento pracovní neschopnosti	0,227	0,397
Průměrná doba trvání případu	72,8	62,35
Četnost pracovních úrazů u žen	2,15	2,15
Četnost pracovních úrazů u mladistvých	1,59	-

V odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství (podle převažující ekonomické činnosti) byl v roce 2013 celkový počet pracovních úrazů s pracovní neschopností 2649 (oproti roku 2012 se jednalo o zvýšení o 60 pracovních úrazů, dlouhodobý trend je ale klesající). Četnost případů na 100 pojištěnců byla 2,33. Ve srovnání s ostatními odvětvími byla tato četnost nejvyšší ze všech odvětví.

U ukazatelů průměrné procento pracovní neschopnosti a průměrná doba trvání případu se hodnoty z obou zdrojů liší – dle údajů SÚIP bylo za rok 2013 průměrné procento 0,227 (tj. 2. nejvyšší po těžbě a dobývání) a průměrná doba trvání případu 72,8 dní (tato hodnota se pohybuje nad průměrem ČR, který v roce 2013 činil 55,36 dní). Údaje z VÚBP udávají hodnotu 0,397 u průměrného procenta (taktéž 2. nejvyšší po těžbě a dobývání) a 62,35 dní jako průměrnou dobu trvání případu (průměr ČR 55,72 dní).

Zemědělství, lesnictví a rybářství v roce 2013 vykázalo nejvyšší četnost pracovních úrazů u žen v porovnání s ostatními odvětví (2,15). Z celkového počtu 37 318 pojištěných žen jich 702 utrpělo pracovní úraz. V četnosti pracovních úrazů u mladistvých zaměstnanců je zemědělství na 4. místě (1,59).

¹⁴ http://www.suip.cz/files/suip-dd73842c7104cc4665813c804d287c4b/pracovni_uzarovost_2013.pdf

¹⁵ Pracovní úrazovost v ČR v roce 2013. VÚBP, v.v.i. Praha, 2014. http://www.bozpinfo.cz/win/knihovna-bozp/citarna/tema-bozpinfo/pracovni_uzarovost140424.castosmnacta.html

Statistiky VÚBP dále poskytují podrobnější členění na jednotlivé oddíly dle CZ-NACE (viz Tabulka 4). Co se týče absolutních ukazatelů – 2324 pracovních úrazů s pracovní neschopností a 143 355 dní pracovní neschopnosti z celkového počtu v odvětví připadá na oddíl 0.1 (Rostlinná a živočišná výroba, myslivost). Tento oddíl má ale také většinu z celkového počtu 113 919 pojištěnců. V relativních hodnotách má oddíl 0.1 nejvyšší četnost pracovních úrazů, ale nejvyšší procento průměrné pracovní neschopnosti vykazuje oddíl 0.3 (Rybolov a akvakultura). Také průměrná doba trvání pracovní neschopnosti je u oddílu 0.3 nejvyšší (88,87 dní).

Tabulka 4 - Ukazatele pracovní úrazovosti v odvětví v roce 2013 podrobně dle zprávy VÚBP

Odvětví podrobně (CZ-NACE)	Počet pojištěnců	Počet pracovních úrazů s PN	Dny pracovní neschopnosti	Četnost pracovních úrazů s PN	Průměrné procento pracovní neschopnosti	Průměrná doba trvání PN
0.1 Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti	95 867	2 324	143 355	2,42	0,410	61,68
0.2 Lesnictví a těžba dřeva	16 777	302	19 761	1,80	0,323	65,43
0.3 Rybolov a akvakultura	1 275	23	2 044	1,80	0,439	88,87

Podle zprávy SÚIP vykazalo v roce 2013 odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství spolu se stavebnictvím nejvyšší počet smrtelných pracovních úrazů (20) a na celkovém počtu smrtelných pracovních úrazů (113) se v ČR podílelo 17,7 %.

Údaje z VÚBP uvádí podstatně nižší počet smrtelných pracovních úrazů – tj. 11. Tento počet je ve srovnání s ostatními odvětvími 4. nejvyšší, avšak četnost smrtelných pracovních úrazů na 10 000 pojištěnců 0,97 je dokonce 2. nejvyšší. Podle údajů VÚBP došlo k nejvíce smrtelným pracovním úrazům v oddílu CZ-NACE 0.1 Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti. Podrobný přehled smrtelné pracovní úrazovosti poskytuje Tabulka 5.

Tabulka 5 - Smrtelná pracovní úrazovost v odvětví v roce 2013

	Zpráva SÚIP (podle převažující ekonomické činnosti CZ-NACE)	Zpráva VÚBP ¹⁶		
		Podle CZ-NACE podniků – zaměstnavatelů	Podle CZ-NACE podniků a činností, při kterých k úrazu došlo	
Počet smrtelných pracovních úrazů celkem	20	11	11	
Z toho odvětví podrobně:			CZ-NACE činností	Počet smrtelných úrazů
0.1 Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a související činnosti	-	10	12. Sklizení zemědělských plodin, ovoce, zeleniny, sběr semen	1
			13. Ošetřování živočichů, chovatelské práce vč. veterinárních základů	3
			32. Obsluha pecí (vč. odlévání), kotlů, topných, varných zařízení	1
			42. Opravy, údržba (strojů a zařízení)	2
			53. Instalátorské, izolační a dokončovací práce	1
			61. Doprava silniční a závodová	1
			65. Přeprava zdvihacími zařízeními a prostředky pro dopravu po laně	1
0.2 Lesnictví a těžba dřeva	-	1	14. Těžba, soustředování dříví	1
0.3 Rybolov a akvakultura	-	0	-	-
Četnost smrtelných pracovních úrazů (na 10 000 pojištěnců)	1,76	0,97	-	

¹⁶ MRKVIČKA, Petr. Analýza smrtelné pracovní úrazovosti v ČR v roce 2013 (za rok 2014). VÚBP, v.v.i. Praha, 2014.

Výsledky kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství

Státní úřad inspekce práce klade při své kontrolní činnosti na toto odvětví mimořádný význam již několik posledních let, kdy je na seznamu hlavních úkolů kontrolní činnosti oblastních inspektorátů práce zařazena „Kontrola systému BOZP v zemědělství“.

V Roční souhrnné zprávě o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekcí práce za rok 2013 se uvádí: *„Předmětem kontrolní činnosti byly především zaměstnavatelem stanovené pracovní postupy pro chov zvířat s ohledem na konkrétní podmínky chovu a činnosti představující závažná rizika pro člověka (uplatnění konkrétních pracovních postupů např. při činnostech, které jsou úzce spojeny s manipulací se zvířaty). Dále byly kontroly zaměřeny na bezpečné používání zemědělských strojů a zařízení, dílenské provozy a zajištění bezpečnosti práce při skladování pohonných hmot, hořlavých kapalin a tuhých maziv včetně požadavků kladených na jejich bezpečný provoz.“*

Při kontrolní činnosti v roce 2013 v rámci výše uvedeného úkolu bylo provedeno celkem 325 kontrol u 325 podnikatelských subjektů (z toho ve 35 případech u fyzických osob). Celkově bylo zjištěno 1 508 nedostatků, přičemž v pouhých 19 případech nebyly zjištěny žádné nedostatky. V průměru připadá přibližně 5 nedostatků na kontrolovanou osobu. Kontrolovaným osobám bylo uloženo celkem 32 pokut v souhrnné výši 662.000 Kč. V porovnání s rokem 2012 došlo ke zvýšení počtu pokut o cca 50 % a k navýšení celkové výše pokut o více než 30 %. Nebyl vydán žádný zákaz používání výrobních prostorů, strojů a zařízení, technologií, resp. provádění činnosti (užívání nebezpečného postupu práce). Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných nedostatků, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění.

Státní úřad inspekce práce ve své zprávě konstatuje, že kontroly bezpečnosti práce a ochrany zdraví v zemědělství jsou odůvodněné, protože celková úroveň BOZP v odvětví dosud nenaplnuje požadavky právních předpisů.¹⁷

¹⁷ http://www.suip.cz/files/suip-24569bb38275fcbd313b8f0c21af7cb3/rocni_souhrnna_zprava.pdf

Závěr

V odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství dle klasifikace CZ-NACE dochází v posledních letech k poklesu počtu zaměstnaných osob, podíl tohoto odvětví na celkové zaměstnanosti v ČR je relativně nízký.

Pro pracovní sílu v tomto odvětví je charakteristický vyšší průměrný věk a nízký podíl mladých pracovníků. Co se týče nejvyššího dosaženého vzdělání, převažují pracovníci se střední školou bez maturitní zkoušky, nízký podíl v odvětví představují zaměstnanci s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním. Z hlediska vykonávané pracovní činnosti se jedná především o kvalifikované dělníky, případně obsluhu strojů a zařízení nebo technické pracovníky. Starší a méně kvalifikovaná pracovní síla je obecně považována za problematickou a náchylnější z hlediska možnosti ohrožení zdraví pracovním úrazem, u starších pracovníků také hrozí větší výskyt nemocí z povolání.

Práce v zemědělství a lesnictví je spojena se specifickými riziky, která navíc mohou být zesílena i okolními vlivy prostředí včetně nepříznivých klimatických podmínek, obtížného terénu, možnosti kontaktu se zvířaty. Dále se může jednat o rizika spojená s manipulací s břemeny, s používáním náradí (motorové pily, křovinořezy), strojních zařízení (shrnovače, dopravníky, zásobníky sypkých hmot) a dopravních prostředků, případně zacházení s chemickými látkami.

Ze statistik pracovní úrazovosti vyplývá, že odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství vykazuje především nejen vysokou četnost pracovních úrazů s pracovní neschopností, ale i smrtelných pracovních úrazů, přičemž tento ukazatel je relativní a zohledňuje celkový počet pojištěnců v odvětví a poskytuje tedy určitou možnost srovnání napříč odvětvími. Taktéž průměrná doba pracovní neschopnosti se pohybuje nad průměrem ČR a průměrné procento pracovní neschopnosti je druhé nejvyšší ze všech odvětví (tento ukazatel vyjadřuje podíl kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro pracovní úraz na celkovém kalendářním fondu pojištěnců ve sledovaném roce vyjádřený v procentech).

V rámci kontrol orgánu inspekce práce provedených v roce 2013 bylo u zemědělských podniků zjištěno mnoho nedostatků a bylo konstatováno, že úroveň BOZP je v tomto odvětví nadále nedostatečná.

Zdroje:

1. IDNES.cz. Ošetřovatele na farmě na Jihlavsku zabil býk, rohem mu prorazil lebku. 16. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: http://jihlava.idnes.cz/utok-byka-na-osetrovatele-na-farme-ve-veznici-fn8-/jihlava-zpravy.aspx?c=A150316_103217_jihlava-zpravy_mv
2. PRIBRAM.cz. V Trhových Dušnicích včera zemřel 48 letý muž, spadl na něj strom. 1. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: <http://www.pribram.cz/clanek/v-trhovych-dusnikach-vcera-zemrel-48-lety-muz-spadol-na-nej-strom/1646/>
3. NOVINKY.cz. Při připouštění ke krávě poranil býk zaměstnance farmy. 2. 7. 2012. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: <http://www.novinky.cz/krimi/272185-pri-pripousteni-ke-krave-poranil-byk-zamestnance-farmy.html>
4. IDNES.cz. Býk probodl farmářovi břicho, muž zemřel. 8. 6. 2008. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/byk-probodl-farmarovi-bricho-muz-zemrel-f07-/krimi.aspx?c=A080608_175001_krimi_mia
5. IDNES.cz. Traktorista zemřel při práci v lese, kláda ho stáhla do rokle. 5. 3. 2011. [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/traktorista-zemrel-pri-praci-v-lese-klada-ho-stahla-do-rokle-pqp-/krimi.aspx?c=A110305_121404_pardubice-zpravy_meb